

Justitia et Pax ten strijde tegen seksueel geweld in Congo

‘Seksueel geweld tegen vrouwen is in de Democratische Republiek Congo een epidemie. Vrouwen en kinderen worden, als ze verkracht zijn, uit de gemeenschap gestoten. En in een land, waar groepen soldaten rondzwerven, zijn verkrachtingen aan de orde van de dag. Zo is er op papier vrede, maar wordt het land totaal ontwricht. Justitia et Pax heeft nu een model ontwikkeld om dat probleem aan te pakken. En de eerste tekenen wijzen er op, dat het ook gaat werken’.

Aan het woord is Jagoda Paukovic, beleidsmedewerker van Justitia et Pax in Den Haag. Drie jaar geleden was ze voor het eerst in Congo. Ze zag een land waar in acht jaar tijd vier miljoen mensen vermoord zijn. En ze kwam tot de conclusie, dat de vrede weliswaar op papier getekend is, maar dat de mensen niet in vrede kunnen leven. En één van de belangrijkste problemen is het seksueel geweld tegen vrouwen. Er is wel via de NGO's sprake van veel inzet op het terrein van juridische en medische bijstand, maar er is geen blijvende oplossing. In samenspraak met de Justitia et Pax-commissies van Congo en van partnerorganisaties besloot de Nederlandse Commissie daarom er iets aan te gaan doen. En dat leek ook binnen de mogelijkheden van Justitia et Pax te liggen: want iedere parochie in Congo heeft een Commissie Justitia et Pax. Met zo'n netwerk, waarin met name vrouwelijke religieuzen zeer actief zijn, moest het mogelijk zijn om het seksueel geweld tegen vrouwen in Congo aan te pakken.

‘Het was voor ons duidelijk, dat het initiatief moest komen vanuit de Kerk. Want dat is vaak de enige vorm van organisatie die in Congo nog goed functioneert. En we begrepen ook, dat alle bestaande vormen van slachtofferhulp het probleem niet zouden oplossen. Om het seksueel geweld tegen vrouwen bij de wortel aan te pakken, moesten we werken aan een cultuuromslag.’ Jagoda Paukovic trof in Congo een situatie aan, waarin vrouwen volkomen rechteloos zijn en overgeleverd aan de grillen van rondtrekkende troepen soldaten. ‘De militairen vechten weliswaar niet meer tegen elkaar, maar ze hebben geen huis en geen geld en dus blijven ze plunderend en verkrachtend rondtrekken. En in feite is het dus een voortzetting van de oorlog. Door de verkrachtingen wordt HIV/Aids verspreid, worden vrouwen uit de dorpsgemeenschap verjaagd en wordt de samenleving ontwricht. Daar komt veel bijgeloof bij kijken. Zo leeft bij mannen nogal eens de overtuiging dat seksueel contact met jonge meisjes kracht geeft en dat zij daardoor kunnen genezen van HIV/Aids.’

In december van het afgelopen jaar heeft Jagoda Paukovic in Congo een eerste proef-workshop gedaan. Een workshop van een week voor mensen die in de plaatselijke Commissies Justitia et Pax en in andere lokale organisaties actief zijn. Hen trainen, zodat zij zelf ter plekke aan de slag kunnen. *‘We zijn ons er allereerst van bewust geweest dat seksualiteit in Congo een vrijwel onbespreekbaar onderwerp is. In de workshop zijn we dan ook begonnen met te kijken naar de mens en naar de schepping. God heeft de wereld geschapen en God heeft de mens geschapen naar Zijn beeld en gelijkenis. ‘Man en vrouw schiep Hij hen’, staat er in het boek Genesis. Dat biedt een uitgangspunt om te ervaren, dat mensen, mannen én vrouwen, gelijkwaardig zijn. Is het wel zo, dat mannen de baas zijn en dat vrouwen gelden als niet-volwassen en als kind? En langzaam maar zeker de mensen zo zelf laten ervaren, dat hun eigen mensbeeld een belangrijke factor in het probleem is. Het is een langzaam proces, waarin de deelnemers via rollenspelen zelf in de spiegel gaan kijken en tot nieuwe inzichten komen. En echt ontroerend is het dan om te zien, dat ze een rollenspel aangaan, waarin een man de rol op zich neemt van de verkrachte vrouw en een vrouw de verkrachter speelt. Zo ervaren ze bijna aan den lijve wat recht is en wat onrecht. En dan is het*

ook fantastisch om te zien, dat het ook werkt: dat inderdaad een vader haar dochter wegstuurt omdat ze verkracht is, maar zich uiteindelijk toch door iedereen laat overtuigen om haar weer terug te nemen. En dat ze ervaren dat de Schrift leert dat vergeving mogelijk is; dat wraak nemen uiteindelijk geen oplossing biedt; maar dat een proces van berouw tonen en vergeving vragen door de ouders een basis kan zijn om opnieuw te beginnen'.

Inmiddels heeft Jagoda Paukovic een tweede workshop in Congo gehouden. Vanuit de ervaring met de workshops heeft ze een werkboek gemaakt. In september gaat ze opnieuw naar Congo. Mensen trainen, die daar vervolgens in hun eigen gemeenschap mee aan de slag kunnen. *'Het is belangrijk', vindt ze, 'dat zo'n workshop wordt gemaakt in samenspraak met de mensen zelf. En het is ook goed, dat zij zelf ter plaatse de workshops gaan geven. Zo wordt het echt een proces van henzelf.'* Ze heeft er alle vertrouwen in, dat het inderdaad zal gaan lukken. En dat biedt dan meteen weer nieuwe perspectieven: *'Als het lukt, dan zouden we iets dergelijks ook kunnen gaan opzetten voor Soedan. Dan weer aangepast aan hún cultuur'. En op die manier misschien een stevige basis leggen voor échte vrede: die niet alleen betekent, dat er niet meer gevochten wordt, maar dat mensen voor elkaar een situatie scheppen, waarin iedereen tot haar en zijn recht kan komen'.*